

Türkiye’de Yönetim/Örgüt Alanının Gelişimi

Erkan ERDEMİR

Özel Sayı Editörü

Yrd. Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İİBF

İşletme Bölümü

eerdemir@ogu.edu.tr

İlki 1993 yılında gerçekleştirilen Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongreleri'nin (UYOK) 17.'si 21-23 Mayıs 2009 tarihleri arasında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü tarafından düzenlenmektedir. Bu vesileyle kongreye ev sahipliği yapan Eskişehir Osmangazi Üniversitesinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi olarak "Türkiye'de Yönetim/Örgüt Alanının Gelişimi"ni konu alan bir özel sayı yayımlanmasının uygun olacağını düşündük. Aslında belirli dergilerin bazı sayılarını özel sayılar olarak yayınlamalarının Türkiye’de yönetim/örgüt alanının gelişiminde önemli katkısı olacağı fikri ilk olarak 22 yıl önce Berkman (1987) tarafından dile getirilmişti. Böylece bu fikir, bu özel sayıyla bir kez daha hayata geçmiş oldu.

Birçok alanda olduğu gibi Türkiye’de yönetim/örgüt alanının gelişiminde de alanın kendisine yönelik bir içebakışın gerekliliği yadsınamaz. Bu içebakışın belli aralıklarla yerine getirilmesi, alana yönelik beklentileri ve katkıları gündemde tutacak, böylece eksikliğine daha önceki çalışmalarda olduğu gibi, bu sayıdaki hemen bütün makalelerde de vurgu yapılan nitelikli ve yerel bağlamla barışık çalışmalara ışık tutacaktır.

Türkiye'de yönetim/örgüt alanının gelişimiyle ilgili bugüne kadar yapılan önemli çalışmalar, alanın daha çok uygulamaya dönük model ve tekniklere yönelik çeşitli kavram ve modellerin ithal edildiği (Heper ve Berkman, 1979; Berkman, 1987; Üsdiken ve Pasadeos, 1993; Üsdiken, 1996; Üsdiken vd., 1998; Üsdiken ve Çetin, 2001; Üsdiken ve Erden, 2001 ve 2002), yöntem olarak ise yönetim/örgüt bilgisinin evrensel olduğu varsayımına dayanan görgül araştırmaların tercih edildiği (Üsdiken ve Pasadeos, 1992; Üsdiken ve Erden, 2001; Özen, 2002) bir yapıyı ortaya

koymaktadır. Ancak son yıllarda Türkiye bağlamına odaklanan çalışmaların belirgin biçimde gündeme geldiği de ifade edilmektedir (Üsdiken ve Erden, 2001).

Türk yönetim/örgüt alanının gelişimiyle ilgili olarak genellikle belirli dergilerdeki makaleler üzerinden gerçekleştirilen araştırmalara ait bu bulguların benzerleri UYOK'nde sunulan bildirimler üzerinde yapılan çalışmalarla da desteklenmektedir (Özen, 2000; Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2003; Özen ve Kalemci, 2006; Kutanis vd., 2007; Erdemir, 2008; Eryılmaz, 2008). Bu çalışmaların yanında son dönemde Türk yönetim/örgüt alanını farklı açılardan değerlendiren çalışmalar da yapılmaktadır (Özen ve Duman, 2003; Döven ve Coşkun, 2005; Semerciöz, 2005; Yozgat ve Kaplan, 2008; Duygulu ve Bağcı, 2008; Coşkun, 2008).

Bu özel sayı ile Türkiye'deki yönetim/örgüt alanının gelişiminin; son yıllarda kapsam, yöntem ve bağlam olarak ne gibi çalışmaların yapıldığı, nelerin hangi nedenlerle eksik bırakıldığı, gelecekte hangi nitelikteki çalışmaların alana katkı sağlayabileceği gibi başlıklar altında tartışılması amaçlanmıştır. Diğer yandan, bu tartışmaların ortak zemini durumundaki UYOK'nin performans, içerik ve etkisinin alanın gelişimi açısından ele alınması da özel sayının hedefleri arasındadır. Bu çerçevede özel sayıda birbirinden değerli 9 makaleye yer verilmiş, özel sayının ilgi alanına giren en önemli ve ilk çalışmalardan biri de yeniden basılmıştır.

Özel sayının amaçları çerçevesinde makaleler dört başlık altında sınıflandırılmıştır. Birinci başlık altında değerli hocamız Ümit Berkman, Selami Sargut ve Ferda Erdem'in Türkiye'de yönetim/örgüt alanının dünü, bugünü ve yarını üzerine değerlendirmeleri yer almaktadır. Ümit Berkman bu sayımıza iki değerli yazısı ile katkıda bulunmaktadır. Kendisinin 1987 tarihli ve bu sayıda tıpkı basımı yapılan makalesi özel sayının konusu ile ilgili ilk ve en önemli çalışmalardan biridir. 22 yıl önce bu makalede yapılan tespitler bugünün bazı problemlerini anlamamızı kolaylaştırmaktadır. Berkman, 22 yıl aradan sonra bu makalesine özel sayımız için, kendi ifadesiyle, bir "epiloque" ekleyerek 1987 yılından günümüze kadarki gelişmeleri değerlendirmiş, o yazıdaki tespitlerin ve önerilerin aradan geçen yıllardaki durumunu ortaya koymuştur. Özel sayımızın ilk bölümünde Berkman'ın bu değerlendirmesinin ardından, Amme İdaresi Dergisi'nden izin alınarak Berkman'ın 1987 tarihli yazısının tıpkıbasımına da yer verilmiştir. Türkiye'de yönetim/örgüt alanının duayenlerinden Selami Sargut ise Türkiye'de işletme yönetimi eğitiminin tarihsel gelişimini değerlendirdiği yazısında 1882 yılından bu yana ülkemizdeki işletmecilik ve yönetim eğitiminin hangi aşamalardan geçtiğini kurumsal kuram çerçevesinde incelemektedir. Ferda Erdem'in örgütsel davranış alanındaki geniş birikimlerinden damıtarak ortaya koyduğu öneriler ise salt örgütsel davranış alanına değil, yönetim/örgüt alanındaki tüm araştırmalara yönelik bir yol haritası niteliğindedir.

Özel sayımızın ikinci başlığı ise Türkiye'de UYOK'nin gelişimi üzerinedir. UYOK, en başından itibaren "ülkemizde Yönetim ve Organizasyon konusunda çalışan öğretim

elemanlarını bir araya getirerek, bu alanda ülkemizde yapılacak saha araştırması ağırlıklı çalışmaların sergileneceği, genç akademisyenlerin çalışmalarını anlatarak daha kıdemli hocaların görüş ve eleştirilerini alarak daha iyi eserler verebilecekleri bir ortam oluşturmak ve aynı disiplinde çalışanların birbirlerini tanımalarına imkân vermek" (Koçel, 2008) gibi bir misyonu taşımaktadır. Akran değerlendirme ve denetiminin sağladığı değişmelerin gözlemlenmesi açısından önemli bir laboratuvar olan UYOK (Sargut, 2006), yönetim/örgüt bilgisini üreten alanın içinde yerleşik aktörler tarafından oluşturulmuş ve alanının değişimine katkıda bulunan yeni bir kurumsal mekanizma olarak da değerlendirilebilir (Özen ve Kalemci, 2006). Bugün gelinen noktada, hem sunulan bildirilerin sayısı ve bilimsel niteliğinin her geçen yıl artması, hem de alanda çalışan akademisyenlerin yoğun etkileşimine olanak sağlayan başlıca ulusal platform olarak kurumsal bir yapı ve iklimi oluşturmadaki başarısı, bu kongrelerin Türkiye'deki yönetim/örgüt alanının oluşumundaki etkisini artırmaktadır. Özel sayımızı oluşturan makalelerin önemli bir kısmı da daha önce UYOK'ta sunulmuş, alana yönelik çalışmalardan beslenmektedir. Şükrü Özen ve Arzu Kalemci tarafından hazırlanan çalışma en başından bugüne UYOK'nin gelişimi ve alana etkileri ile ilgili bugüne kadar yapılmış en kapsamlı metin olarak göze çarpmaktadır. UYOK'un kuruluşundan beri kongreye önemli katkılarda bulunmuş değerli hocalarımız Tamer Koçel, Hüseyin Leblebici, Selami Sargut ve Behlül Üsdiken'le yapılmış mülakatların kurumsal kuram çerçevesinde çözümlendiği değerli çalışmanın kongre tarihimiz ile ilgili önemli bir boşluğu kapattığını düşünüyoruz.

Özel sayımızın üçüncü başlığında Türkiye'de yönetim/örgüt alanının alt başlıkları olarak kabul edilmiş olan stratejik yönetim, örgüt kuramı, örgütsel davranış ve insan kaynakları yönetimi alanlarına yönelik kapsamlı incelemeler yer almaktadır. Türkiye'de stratejik yönetimin önemli isimlerinden Mehmet Barca ve Mahmut Hızıroğlu, bibliyometrik analiz yoluyla gerçekleştirdikleri kapsamlı araştırmalarında Türkiye'de stratejik yönetim alanının entelektüel açıdan bağımsız bir alt alan olgunluğuna erişip erişmediğini tartışmaktadırlar. 16. UYOK'ta sundukları bildiri ile dikkat çeken ve çok sayıda atıf alan çalışmalarını genişleterek özel sayımıza katkıda bulunan Uğur Yozgat ve Nihal Kartaltepe de yine bibliyometrik analiz yoluyla UYOK bildiri kitaplarındaki örgüt kuramı ve örgütsel davranış bildirimlerini inceleyerek yönetim/örgüt yazınımız üzerine önemli tespitler geliştirmektedirler. Bu başlıktaki son çalışmada ise uzun süredir Türkiye'de insan kaynakları yazını üzerine araştırmalarda bulunan Serap Benligiray, insan kaynakları yönetimi alanında yazılan yüksek lisans ve doktora tezlerine yönelik 25 yılı kapsayan bir araştırmasını paylaşmakta ve gelecekte bu alanda yapılacak araştırmalara yönelik önerilerde bulunmaktadır.

Dördüncü ve son başlığımızda ise Türkiye'de yönetim/örgüt alanında çalışanlara ve çalışmalarına yönelik iki yazı bulunmaktadır. Nihat Erdoğan ve Kadir Ardıç,

önemli bir çaba harcayarak gerçekleştirdikleri araştırmalarında Türkiye’de yönetim/örgüt alanında çalışan akademisyenlerin özgeçmiş ve eserlerine yönelik bir envanter oluşturmuşlar ve bu sonuçlar üzerinden alana yönelik önemli ve ilgi çekici tespitlerde bulunmuşlardır. Son makalemiz ise özel sayımızla hedeflediğimiz içebakışın eleştirel bir örneği olan ve 16. UYOK’un en akılda kalan oturumlarından birinde Recai Coşkun tarafından sunulan bildirinin temel alındığı, belirli yönetim-organizasyon ders kitaplarını biçim ve ideoloji açısından ele alan çalışmadır.

Özel sayımızın ortaya çıkmasında en önemli katkı tabii ki değerli yazılarıyla katkıda bulunan hocalarımızdır. Bunun yanında özel sayı editörlüğü için fırsat sunan ve destekleyen dergi editörümüz ve kongre dönem başkanımız Sayın Ömer Torlak’a, yine editörlük konusunda en başından beri beni teşvik eden ve yardımlarını esirgemeyen hocam Şükrü Özen’e, yoğun gündemi nedeniyle yazı katkısı veremese de (bilebildiğim kadarıyla) en az üç yazının fahri editörlüğünü yaparak özel sayımıza katkı ve desteğini esirgemeyen hocamız Behlül Üsdiken’e ve son olarak özel sayının hazırlanmasına çabalarıyla katkıda bulunan dergi ekibimize sevgi, saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Kaynakça

- Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2003), "Nitel Araştırmanın Dayanılmaz Hafifliđi", 11. Ulusal Yönetim Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 415-419.
- Berkman, Ü. (1987), "Amme İdaresi Dergisi'nde Yayınlanan Makaleler ve Türk Yönetim Bilimi", Amme İdaresi Dergisi, 20 (4), 19-42.
- Coşkun, R. (2008), "Akademik Çalışmalarda İdeoloji: Seçilmiş Yönetim-Organizasyon Ders Kitaplarının İçerik Çözümlemesi", 16. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 870-874.
- Döven, S. ve Coşkun, R. (2005), "Türk Bilim Cemaatinin Bilimsel Duruđu (Yönetim ve Organizasyon Kongre Bildirileri Örneği)", 13. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 71-73.
- Duygulu, E. ve Bağcı, Z. (2008), "Örgüt ve Yönetim Yazınında Dört Kuram ve Türk Yönetim Yazınına Yansımaları", 16. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 866-869.
- Erdemir, E. (2008), "Yönetim ve Örgüt Araştırmalarında Ölçek Kullanımı: Yönetim Organizasyon Kongre Bildirileri Örneği", 16. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 397-403.
- Eryılmaz, M.(2008), "Sene 2008: Türk Yönetim/Organizasyon Yazınındaki Nitel Araştırmaya Dayalı Çalışmalar Hala Törenselsel Mi?", 16. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 404-408.
- Heper, M. ve Berkman, Ü. (1979), "Administrative Studies in Turkey: A General Perspective", International Social Science Journal, 31: 305-327.
- Koçel, T. (2008), "Önsöz: 1993'ten 2008'e Yönetim ve Organizasyon Kongreleri", 16. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, s. xiii-xvii.
- Kutanis R. Ö., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2007), "Nitel Araştırmanın Dayanılmaz Hafifliđi-2: İdealler ve Gerçekler", 15. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 233-243.
- Özen, ř. (2000), "Türk Yönetim/Organizasyon Yazınında Yöntem Sorunu: Kongre Bildirileri Üzerine Bir İnceleme", DAÜ Turizm Araştırmaları Dergisi , 1(1), 89-118.
- Özen, ř. (2002), "Türkiye'deki Örgütler/Yönetim Araştırmalarında Törenselsel Görgülcülük Sorunu", Yönetim Araştırmaları Dergisi , 2(2), 187-213.

Özen, Ş. ve Duman, Ş. A. (2006), "Yönetim Bilgisinin Uluslararası Transferinde Çeviri Sorunu: Yabancı ve Yerli Guru Kitapları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz", 5. Bilgi Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı, Cilt 2, s. 566-573.

Özen, Ş. ve Kalemci, A. (2006), "Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongrelerinin Türkiye'deki Görgül Araştırma Anlayışının Benimsenmesine Etkisi", 5. Bilgi Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı, Cilt 2, s. 576-583.

Sargut, S. (2006), "Buluşsal Arayış ya da Sav: Bilimsel Makale Niteliği Üzerine Düşünceler", Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık I. Ulusal Kurultay Bildirileri, 101-112.

Semerciöz, F. ve Dikmenli, O. (2005), "Yönetim Alanında Yapılan Doktora Tezleri Üzerine Bir Araştırma: 1995-2004 Arasındaki Durum", 13. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 79-81.

Üsdiken, B. (1996), "Importing Theories of Management and Organization: The Case of Turkish Academia", International Studies of Management & Organization, 26(3), 33-46.

Üsdiken, B. ve Çetin, D. (2001), "From Betriebswirtschaftslehre to Human Relations: Turkish Management Literature before and after the Second World War", Business History, 43(2), 99-124.

Üsdiken, B. ve Erden, Z. (2002), "1990'lı Yıllarda Türkiye'de Yönetim Alanı: Disiplinin Yapısı ve Yaklaşımlar", Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2(1), 91-112.

Üsdiken, B. ve Erden, Z. (2001), "Örnek Alma, Mecbur Tutulma ve Geçmişe Bağlılık: Türkiye'deki Yönetim Yazınında Değişim", Amme İdaresi Dergisi, 34(4), 1-31.

Üsdiken, B. ve Pasadeos, Y. (1992), "Türkiye'de Örgütler ve Yönetim Yazını", Amme İdaresi Dergisi, 26(2), 73-93.

Üsdiken, B. ve Pasadeos, Y. (1992), "Türkiye'de Yayımlanan Yönetimle İlgili Veri Temelli Makalelerde Yöntem", ODTÜ Gelişme Dergisi, 19(2), 249-266.

Üsdiken, B., Selekler, N. ve Çetin, D. (1998), "Türkiye'de Yönetim Yazınına Egemen Anlayışın Oluşumu: Sevk ve İdare Dergisi Üzerine Bir İnceleme", Amme İdaresi Dergisi, 31(1), 57-88.

Yozgat, U. ve Kaplan, N. (2008), "Yönetim ve Organizasyon Kongrelerinde Sunulan Bildirilerin Bibliyometrik Profili: Örgüt Teorisi ve Örgütsel Davranış Bildirileri Üzerine Bir Araştırma", 16. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 409-416.